

7. Рынок ценных бумаг и биржевое дело : учебник для вузов / под ред. проф. О.И. Дегтяревой, проф. Н.М. Коршунова, проф. Е.Ф. Жукова. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2004. – 501 с.
8. Жуковская М.В. Рынок производных ценных бумаг : учебное пособие [Электронный ресурс] / М.В. Жуковская // Режим доступа: http://femp.tsure.ru/liter/rpcb_zhu.pdf
9. Мельник В.А. Ринок цінних паперів в запитаннях та відповідях / В.А. Мельник. – Х. : Консул, 1999. – 375 с.
10. Ходаківська В.П. Ринок фінансових послуг : навч. посібник / В.П. Ходаківська, О.Д. Данілов. – Ірпінь : Академія ДПС України, 2001. – 501 с.
11. Мица Ю.В. Правова природа похідних цінних паперів : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Юрій Вікторович Мица. – [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://mydisser.com/files/95474784.doc>
12. Про затвердження Положення про вимоги до стандартної (типової) форми деривативів : Постанова Кабінету Міністрів України від 19 квітня 1999 р № 632 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/632-99>
13. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010 р. № 2755-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – № 13–14, № 15–16, № 17. – Ст.112.
14. Сохацька О.М. Ф'ючерсні ринки: глобальні тенденції та становлення в Україні : автореф. дис. ... д-ра екон. наук : 08.05.01 «Світове господарство і міжнародні економічні відносини» / О.М. Сохацька. – Тернопіль, 2003. – 37 с.
15. Бурденко І.М. Правова сутність похідних фінансових інструментів / І.М. Бурденко // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. – 2011. – № 3 (12). – С. 154–159.
16. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 39. Фінансові інструменти: визнання та оцінка. – Від 01 січня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_015/page
17. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 32 (МСБО 32). Фінансові інструменти: подання. – Від 01 січня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_029
18. Про похідні фінансові інструменти : проект Закону України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.me.gov.ua/control/uk/publish/article? art_id=210459&cat_id=32862

*К. С. Зінов'єв,
викладач кафедри теорії та історії держави і права
Інституту національного та міжнародного права,
Міжнародний гуманітарний університет*

ЗАКОНОДАВЧЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРИ ЛЮСТРАЦІЇ В ПОЛЬЩІ (КРИТИЧНО-ІСТОРИЧНИЙ АНАЛІЗ)

На сьогоднішній день термін «люстрація» все частіше звучить в українському політикумі та ЗМІ. Обговорення люстраційних процедур перейшло і в юридичну сферу, про що свідчить розробка законопроектів та програмних документів, пожвавлення наукової дискусії проблематики питання. Можна відмітити зростання науково-публіцистичного інтересу до досвіду зарубіжних країн в проведенні люстрації. Однак, загалом, предметом дослідження є політологічні, соціологічні та фінансові результати цих процесів, тексти часто мають емоційне ідеологічне забарвлення та містять спотворений фактичний матеріал.

Триваючий понині процес люстрації розпочався з прийняття польським Сеймом 28 травня 1992 Резолюції люстрації, яка зустріла масове схвалення в суспільстві. Більшість польського населення підтримувало ідею оприлюднення імен агентів таємної поліції, проте швидко втратило інтерес до цієї проблеми [1, с. 72]. Весь подальший період характеризується розробкою проектів законів різного ступеня завершеності, що раз за разом відхилялися парламентом.

Початок процедури в юридичному сенсі припав на 1997 рік, коли було прийнято Закон про оприлюднення фактів роботи або служби в органах безпеки держави або співпраці з ними в 1944–1990 роки осіб, що виконують державні функції (Ustawa o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944–1990 osób pełniących funkcje publiczne Ustawa z 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944–1990 osób pełniących funkcje publiczne).

Згідно ст. 6 цього закону особи, які вступали на передбачені законом високі посади зобов'язані були скласти заяву щодо роботи в органах або співпраці з органами державної безпеки або спростувати факти співпраці з цими органами в період з 22 липня 1944 до 31 липня 1990 року [2]. Прийнята 18 жовтня 2006 року нова редакція «закону про люстрацію» має також приписку, що це стосується осіб, які народилися до 1 серпня 1972, тобто були повнолітніми в період 1944–1990 рр. [3].

Характеризуючи такий обов'язок польських високопосадовців, як складання люстраційної заяви, можна зробити висновок, що він цілком відповідає сучасній концепції прав людини, адже цей обов'язок покладений на обмежене коло осіб, які за власною волею є кандидатами на найвищі пости в державі. Крім того він цілком вкладається в ряд обмежень, що висуваються до кандидатів на високі державні посади (освіта, кваліфікація, досвід, моральні якості тощо). Звернемо увагу також на те, що люстраційна заява є дієвим способом тестування майбутнього чиновника на здатність до рефлексії, самокритики та відповідальності.

Редакція закону 2006 року також містить положення, що люстраційна заява представляється одноразово і при наступному вступі на посади, передбачені законом, подається заява, що подавалася при першому вступі на посаду [3]. Дане положення має на меті зберегти історичну справедливість та оцінити попередню діяльність високопосадовця, не спотворюючи та не відбілюючи його біографії за допомогою адміністративного ресурсу.

Згідно п.1 ст.168 Закону «Про захист секретної інформації» від 5 серпня 2010 року особи, які подають заяву про люстрацію звільняються законом від обов'язку зберігати конфіденційність секретної інформації в межах змісту люстраційної заяви. Особливий порядок обігу таємної інформації в люстраційному провадженні надає процедурі люстрації об'єктивності та всеосяжності розгляду.

Стаття 2 Закону «Про оприлюднення фактів роботи...» містить перелік органів державної безпеки, що офіційно визнані ворожими до польської держави. Виключний перелік, що міститься в статті, не залишає приводів для спекуляцій в розумінні «комуністичного минулого» кандидата.

Так, серед осіб, що підлягають люстрації визначені співробітники Департаменту громадської безпеки польського комітету національного визволення; Міністерства громадської безпеки; Комітету громадської безпеки; організаційних підрозділів, підпорядкованих органам, зазначених вище; центральних установ служби безпеки Міністерства внутрішніх справ і підпорядкованих їм підрозділів на місцях в областях, районах та еквівалентні їм підрозділи міліції та прирівняних до них представництв внутрішніх справ, Прикордонної Розвідки; Головного управління внутрішньої служби військових частин Міністерства внутрішніх справ і підпорядкованих підрозділів; Військової розвідки; Внутрішніх військ; Ради II Генерального штабу Війська Польського; цивільних та військові органів та установ іноземних держав з задачами, подібними до завдань вищезазначених органів [3].

Чітко визначений й перелік посад, кандидати на які мають подати люстраційну заяву: Президент Польщі, депутати, сенатори і особи, призначені чи обрані на інші управлінські державні посади, представники Сейму Польщі, Президії Сейму, Сенату, Голови Ради Міністрів, Голова державної служби, міністри, судді, прокурори, члени Наглядової ради, члени правління, директори різного рангу Польського національного телебачення і радіо, гендиректор та директори офісів, головні редактори та керівники регіональних відділень Польського агентства друку, президент, віце-президенти, члени правління та керівники Інформаційного агентства Польщі (стаття 3 Закону) [3].

В 2006 році було внесено зміни в список посад, однак остаточну крапку в цьому питанні поставило рішення Конституційного Суду Польщі з питання конституційності ряду статей Закону «Про оприлюднення фактів роботи...». Згідно рішення Конституційного суду неконституційними були визнані положення щодо обов'язкової люстрації журналістів, бізнесменів, науковців і викладачів недержавних вузів.

Польським законодавством передбачено створення спеціальних органів з питань люстрації – Комісія зі злочинів проти польського народу – Інститут національної пам'яті (Instytucie Pamięci Narodowej) та спеціальний Люстраційний суд (Sądem Lustracyjnym).

Діяльність Комісії врегульована спеціальним законом – «Про Інститут національної пам'яті (Ustawa o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu)» від 18 грудня 1998.

Відповідно до ст. 52а Закону «Про Інститут національної пам'яті» на Інститут національної пам'яті покладаються такі завдання:

- 1) ведення реєстру люстраційних декларацій;
- 2) аналіз декларацій про люстрацію і збір інформації, необхідної для належної оцінки останніх;
- 3) підготовка люстраційних процедур;
- 4) сигналізування та надання відповідним органам люстраційного висновку;
- 5) підготовка та видання каталогів, що містять особисті дані осіб, про яких були збережені документи
- 6) підготовка та видання документів, що зберігаються в архівах Інституту пам'яті каталогів, що містять особисту інформацію про службовців, офіцерів і

солдатів органів держбезпеки, із зазначенням офіційних посад і органів державної безпеки, в яких вони працювали;

7) підготовка та видання інших каталогів, що містять персональні дані про осіб, які займали керівні посади в партії і колишній ПОРП колишніх Польській робітничій партії та Об'єднаній селянській партії, Демократичній партії і були членами Ради Міністрів комуністичної держави до 23 серпня 1989 або протягом цього періоду були керівниками центральних органів державного управління [4].

Функція перевірки заяв про люстрацію покладена на Люстраційне бюро Інституту національної пам'яті. Для збереження принципу незалежності та об'єктивності Інститутом національної пам'яті керує Голова, кандидатуру якого обирає Рада Інституту і призначає Сейм та затверджує Сенат.

В разі невідповідності даних декларації архівним документам, справа передається на розгляд до Люстраційного суду. Так, згідно статті 17 Закону «Про розкриття інформації про документи державних органів безпеки в 1944–1990 рр. і зміст цих документів» у тих випадках, коли правдивість заяви про люстрацію порушена, справа передається до районного суду за місцем проживання особи, яка представила декларацію про люстрацію. Розгляд здійснюється комісією у складі трьох суддів [3].

Загалом люстрацію в Польщі можна назвати досить м'якою, адже вона торкнулася лише високопосадовців, на відміну від, наприклад, чеської люстрації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бойцова В. Люстрация в Центральной и Восточной Европе. Акт справедливости или способ легитимации новой правящей элиты? / В. Бойцова // Правозащитник. – 1999. – № 3. – С. 66–89.
2. Ustawa z dnia 11 kwietnia 1997 r. o ujawnieniu pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi w latach 1944-1990 osób pełniących funkcje publiczne. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://isap.sejm.gov.pl/DetailsServlet?id=WDU19970700443>
3. Ustawa z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prawo.lego.pl/prawo/ustawa-z-dnia-18-pazdziernika-2006-r-o-ujawnianiu-informacji-o-dokumentach-organow-bezpieczenstwa-panstwa-z-lat-1944-1990-oraz-tresci-tych-dokumentow/?on=27.11.2013#ftn59>
4. Ustawa z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://prawo.lego.pl/prawo/ustawa-z-dnia-18-grudnia-1998-r-o-instytucie-pamieci-narodowej-komisji-scigania-zbrodni-przeciwko-narodowi-polskiemu/rozdzial-5a_funkcje-lustracyjne-instytutu-pamieci/?on=11.04.2007